

שעורי דעת

ספר ראשון

ספר ראשון
פרו יוסף יהודה ליב בלאך זצוק"ל
אב"ד ור"ם דפ"ו

טהורה מחוקקת
ע"פ כפתח

שעור א

ר"ן

נשמת התורה

אחר רבא לחיינו בה סחא דחיי, להשתחאליה בה סחא
(שבנו פ"ו)

דחוחא.

בפ' סוטה, דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: איש איש כי תשטה
אשתו ומעלה בו מעל וגוי והביא האיש את אשתו אל הכנה והביא את קרבנה
עליה עשירית האיפה קמח שעורים לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליו לבונה.
וברש"י: קמח שלא יהא מסלת, שעורים ולא חטים — היא עשתה מעשה בהמה
וקרבנה מאכל בהמה לא יצוק עליו שמן שלא יהא קרבנה מהודר, שהשמן
קרוי אור והיא עשתה כהשן, ולא יתן עליו לבונה, שהאמהות נקראות לבונה
שנאמר: אל גבעת הלכונה והיא פרישה מדרכיהן וכו', בכלי חרס, היא השקתה
את הנואף יין משוכח בכסות משוכחים לפיכך תשחה מים המרים במקידה
בזויה של חרס (סוטה ט"ו, ובתנחומא).

מפשוטן של דברים אמנם מובן, כי לבעבור גנה את מעשה הסוטה
ולמאסו, אם בכדי לעשות רושם על האשה שתכיר יותר את רעת הדבר וגנותו
— אשר אף אם לא נטמאה מ"מ הרי התנהגה שלא כדת — כמו"ש חז"ל על
הכתוב ונקח האיש מעון וגוי שמעון בן עזאי אומר בטהורה הכתוב מדבר
הואיל והביאה עצמה לידי דברים הללו אף היא לא תצא מידי פורעניות
(ספרי נשא) — או בשביל הרואים והשומעים, לפעול עליהם שתרשם אצלם
וזכרת גנה הדבר להתרחק ולפריש הימנה, דרוש שיעשה הקרבן באופן כזה
שיזכר ויבליט את הגנות שבמעשיה ויעשה את הרושם הנדרש ולכן נעשו בו
הסימנים האלו, אבל אין הדבר מתייטב על הלב וכי לא היה אפשר למצוא
אותות יותר גלוים ונכריים, שיפעלו רושם יותר חזק ומחשי? הלא הסימנים
הללו שקבעה התורה הם בלתי נכריים כמעט, ומה הוא הרושם שיוכלו לפעול?

הן מי מתכוונן בכך, שקרבן זה משונה משאר קרבנות ומי משים לב לזה, אם
יש בו שמן או אין? ועוד, שאין הסימנים גזורים בעליל על חכן עניניהם
הראויים ואין נכרת כמעט השייכות שישנה ביניהם רק איוה רמו יש בהם
ואך באיזו קומנוקציה רחוקה יוכל להתקשר במחשבת האדם היחס שבין שנויי
הקרבן עם גנות המעשה, השעורים, שהם מאכל בהמה מרמזים ומזכירים
שמעשיה מעשה בהמה, השמן המזכיר לאדם ענין אור — העדרו מרמו
ומעורר, כי מעשיה נעשו בחושך, הלכונה יש לה איוה יחס בשרשה עם
האמהות שנקראו ג"כ בשם לבונה — חסרונה אפשר שיעורר ויזכיר כי היא
פירשה מדרכי האמהות, אך מי יחוש כל זה ויתעורר ומי זה יזכור שהאמהות
נקראו לבונה? והלא אפשר היה למצוא ענינים יותר בולטים ואפקטיים
שיתרשמו בכהירות ותוקף בלבבות בני אדם.

כיצא בנה בפ' נזיר, וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא
אותו אל פתח אהל מועד ופירש"י וז"ל: יביא אותו — יביא את עצמו
ובספורנו כ' ח"ל: יביא אותה, כבר בארו ז"ל: הוא יביא את עצמו, וזה כי
אמנם כל הקרב אל מי שיתחדש דבר מעצמו נאמר שהוא מובא אל המחדש
בו ע"י נכבד ממנו כזה שאין חבוש מתיר עצמו, ולזה נכתב במצורע בטומאתו
וטהרתו, והובא אל הכהן ובסוטה: והביא האיש את אשתו אל הכהן וכן
בעבד: והגישו אדוניו אל האלהים; אמנם בניזיר אשר יהודש בו גלות ובו
יהפך לאיש אחר אין נכבד ממנו שביאואו, אבל הוא יביא את עצמו, באור
הדברים: כי כל אדם כשצריך להתעלות למדרגה יותר גבוהה או לשחתודש
בו איוו מעלה, דרושה לו הכנה בכדי שיוכל ויזכר להשיג את המעלה היא
והכנה זו אי אפשר שתעשה ע"י האדם עצמו, מכיון שלא הגיע עדין למעלה

יביא לז"ל ע"י נבוא, יבא סיון הרע"ל בישיבה וק"י ונתינת ק"י וז"ל וז"ל
והכו"ר א"א מ"ב בלוק.

ההיא אי אפשר שיעשה בעצמו ההכנה אליה כמו שאין חבוש מתיר עצמו,
בוה צריך להתיר את עצמו הוא חבוש אצלו, צריך הוא להתיר את עצ
בידיו והנה אסורות, וכמו כן כשצריך האדם להתעלות ולעבור למעלה יור
גבוהה, לדרגה יותר עילאה בתורה וביראת ה' — כ"ז שלא הגיע עדין אלי
לא יוכל להשיג אותה אל נכון ואין לו עוד בנפשו האמצעים שיכינו או
ויביאואו. להשיג את המעלה היא, ורק הנכבד ממנו, אשר רכש לו כבר אה
המעלה כשהוא מוליכו ומכוננו אליה, מעוררו ומשפיע עליו מכחו הוא — נ
שמכשירו להשיג את המעלה, אבל הנזיר אשר נתעלה כבר למדה מופרש
משאר בני אדם וצריך להשיג עוד מעלה יותר גבוהה ע"י הגלות אין נכנ
ממנו שישפיע עליו ויכשירו לזה, כי למעלה מיוחדת זו יכול להגיע רק זה אש
הי' נזיר לה' [ואין נצוי תמיד אדם אחר, שנהג כבר נזירות והגיע ג"כ למענ
הגלות וצומד בה עדין אשר הוא יוכל להביאו ולהכינו לזה] ולכן אי אפשר
שתעשה בו ההכנה רק ע"י עצמו, אשר הזיר עצמו לה' ומנה את ימי נזירה
— הוא יביא את עצמו.

והו פירושן של דברים בעויה [ראוי להתבונן בדברי הספורנו אע
לכאורה אין להם ביאור וכאמת אחרי שנתברר לנו כל הנ"ל רואים זאת בר
בקצור לשוננו הזהב] אך גם בזה יש להתבונן, האם אי אפשר למצוא עניני
כאלו שיעוררו את האדם, יביאואו לידי התפעלות והתרגשות הנפש וירומ
את רוחו ואשר על ידיהם יובא ויסוגל להשיג את המעלה הדרושה יור
מאשר ע"י ההשפעה שאדם נכבד יוכל לפעל עליו ע"י זה שהוא יביא אותו
אמנם כן אפשר שיפעל אדם על חברו כשהוא נכבד ממנו ועצם הולכתו והכא
יש בה כדי הכנה וסגול למעלה היא שהמונח על ידו הולך להשיגה, אבל הי
מן הראוי הי' למצוא ענינים אפקטיים שיהי' בכוחם במדה גדולה לעורר
נפשו ולהעלותו למצב התרוממות וע"י זה יוכן ויכשר להשיג את המעלה שה
הולך אליה.

אמנם ראוי לדעת, כי הרושם שעושים דברים וסימנים קטנים כא
אינו קלוש כל כך כמו שנדמה לכאורה כי אף שאינו מורגש כ"כ הרושם בו
זאת הרי הוא נרשם בנפש האדם מאליו ופועל בו, כי באמת יש שמתעורר
תנועות בנפש האדם מבלי שידע בהן כלל, שהרי רואים אנו אדם עושה א
פעולה מבלי משים — ולמשל: אדם מתחיל חפץ בידו ומבלי דעת הוא שוב
כמרומה, שלא נתעורר אצלו שום רצון לעשות מעשה זה, אבל באמת לא יח
שיעשה אדם מעשה בלי שתהי' התעוררות לזה בנפשו וימצא כח המצ
על זה, נמצא, שיש שנעשית התעוררות בנפש האדם מבלי שיחוש בה כ
וכמו כן ישנם דברים וענינים שעושים רושם על האדם ומניעים בנפשו:
שהוא אינו מבחין בהם ואיננו יודע ג"כ מן התנועה שנעשית בנפשו.

ובשביל זה רואים אנו כמה הופעות בכחות האדם הנראות כתמוה
לכאורה, נוכחים אנו שהרבה דברים פועלים על האדם ומניעים אותו לעש
מעשים ופעולות ידועים בעת שהוא בעצמו איננו יודע מהם וכמו מאליה ב
לו ההתעוררות לעשות אותם, הרי שהורגל אדם לעשות איוה מעשה בו
קבוע — כשבא הזמן מתעורר אצלו מאליו הרצון לזה, כמו כן אם רגיל ה
לעשות איוה מעשה במקום ידוע או אחרי פעולה ידועה — כשבא המקום הה
או בעשותו את הפעולה היא מבלי דעת הריהו מתעורר לעשות את הפעו
שהורגל בה אף שהוא בעצמו אינו מבחין כלל מאין באה לו ההתעוררו
נקח נא דוגמא — אינני יודע אם בפרט זה מכון הדבר, אבל בכדומה ג
הוא ודאי — ישנם אנשים, שרגילים לשחות מים קודם שנחס, והנה הא
הרגיל בזה כשהוא הולך לישון, מתעורר בו הפץ לשחות ולפעמים כש
יפשוט את מעילו, נולד בו הרצון לזה וזה בשביל שפעולה זו רגיל הוא לע"י
בהלכו לישון שאו הרגלו לשחות, לכן מקושרת פעולה זו אצלו עם השח
וכן אפשר למצוא דוגמאות אחרות, אבל הענין נכון וברור: ידוע זאת ענ
הנסיון והאדם המבחונן במעשיו מבחין בזה תדיר.

בוה מובן לנו שהרכב דברים ישנם שעושים רושם על נפש הא
ומניעים אותה אף שהאדם בעצמו אינו יודע ואינו מרגיש, ולכן הסימו
הנעשים בקרבנה של סוטה מכיון שיש להם איוה יחס וזכרון דרך העבו
לענין מעשה בהמה ושאר הדברים המבוארים היה פועלים ועושים רושם
האדם אעפ"י שהוא בעצמו לא שם דעתו ורעיונו לזה ואינו מבחין כלל בריו
שנעשה בנפשו.

וכן בעניני חכמות התורה וטעמי המצוות. הטעמים הנגלים והנסתרים אינם טעמים נבדלים שאין להם שייכות זה לזה, אלא באמת טעם אחד הוא. הטעם הנסתר הוא שורש הטעם הנגלה ונשמתו, המבין את טעם התורה בפשוטו יודע רק את הלבוש אבל התורה יש לה לבוש, גופא, נשמתא ונשמתא דנשמתא וכן למעלה לאין שיעור, טעם זה שאנו מרגישים בלבוש אם נחדור אל פנימיותו נמצא בו טעם יותר עמוק ואם נחדור אל נשמת הטעם הזה נמצא בו את הטעם הנסתר וכן אפשר להתעלות עוד יותר לנשמתא דנשמתא וכן למעלה מזה, וכל אלו הטעמים הנסתרים שישנם במצוות התורה הם אותם הטעמים הנגלים רק שהתעלו יותר אל נשמת אותו הטעם שיש לו שייכות לגוף הטעם כאותה שייכות שיש לגדלות הגוף עם גדלות הנשמה.

אפשר להרגיש זאת במדה ועירה כשאנו לומדים את התלכה ועוסקים בהכנת סברותיה, כי הגה יש שאחד שומע איוו סברה בהלכה ומבין אותה, והי' כשיחדור יותר אל נשמת הסברה להבין את יסודה וטעמה העיקרי ירגיש את אותה הסברה עצמה באופן אחר לגמרי והלבש לפניו צורה אחרת וחדשה, ואם יחדור עוד יותר לסבת הטעם הזה ושרשו יגיע לסברה יותר עליונה וכן למעלה למעלה.

זוהי כל התעודה של לומדי התורה לחדור יותר אל נשמתה, כל אחד לפי כחו בכל מקצוע שעוסק בו בין באגדה ובין בהלכה, שרק אז אפשר להתעלות ולהבין את אמתה ובוזה נמצא את נעימות התורה וערכותה, כי מי שלא ישתדל להתעלות אל נשמת התורה אי אפשר לו למצא את העדן והנועם הקדוש שיש בה.

הננו מחפלים להי' "והערב נא הי' אליקינו את דברי תורתך בפנינו" — ולדאבונו לומדין אותה באופן כזה שאי אפשר למצא את ערכותה, לומדים ורואים רק את הלבוש ואין עמלים כלל להבין את הנשמה, עד שבאנו

לידי כך שנאבד ממנו הטעם בתורה וכל נעימותה, חכמינו ז"ל אמרו: "עתידה תורה שתשכח מ"שאל", ואמנם כבר נשתכחה בעולם, הנשמה כמעט שנשתכחה, ובלי נשמה גם הגוף לא יוכל להתקיים.

ראיתי ברש"י ז"ל דברים אחדים אשר נפלאים מהם מאד, ממש רוח הקדש הופיע בכית מדרש בגמ' שבת (דף פחז) "אמר רבא: למיימינין בה סמא דהיי, למשמאילים בה סמא דמותא" ופירש"י ז"ל, למיימינין בה — עסוקים בכל כחם וטרודים לדעת סודה כאדם המשתמש בימין שהוא עיקר עכ"ל הטור, הראיתם מה הוא ענין משמאילים בה? אם אין האדם משתדל בכל כחו להבין בתורה ולדעת סודה — הרי סם מות היא לו; לימוד התורה הרי הוא סם חיים רק אם עסוקים בה בכל כח וטרודים לדעת סודה כאדם המשתמש, בימין, הלימוד תורה כך, הוא מבין אותה, מתעלה בה, מרגיש את נעימותה וחי בה, אבל אם לא ישתדל האדם לדעת את פנימיות התורה ולהגיע אל סודה הרי סם מות היא לו, ובאמת אי אפשר שתהי' אחרת, כי הלא חמיד נתקלים בהסתירות והנגודים שהתורה מלאה מהם בכל מקום לפי פשוטו לימודה, ואי אפשר שלא ינגף האדם במכשולים הרבים ההם אם לא ישתדל לחדור אל נשמת החורה וליהנות מאורה, עכשיו, בדורותינו, אין זה מורגש כל כך כי אמנם עתה אין זה כל כך סם המות, אימת סם המות מוטלת רק על החי, אבל למת גם סם המות אינו מויק, אלה שאין מבקשים כלל את האמר ואין משתדלים להבינה, אינם מתענינים בקושיות ואינם נכשלים בסתירות אבל בעת שהכל דרשו להבין ולדעת את הכל — אמנם, הי' הלימוד הפשוט בלי ידיעת הנשמה סם מות מפני הסתירות הרבות הנראות לעין הלימוד או התורה ע"פ הלבוש בלבד.

לכן מי האיש החפץ חיים! המשתוקק להבין את נשמת התורה, למצוא את נעימותה ולזכות לסם חיים שבה — ישתדל ויתעלה יותר בלימוד התורה לחדור אל נשמתה בכל מקום שעוסקים בה! גם בלימוד ההלכה צריכה להיות עיקר הנוסחה להגיע אל נשמתה להבין את סודה כל אחד לפי יכולתו, כי עיקר לימוד התורה זענינו.

ויערבו דברי התורה בפנינו והי' יהי' בעורגנו!

ישראל כז

פ' נזיר איש כו' כי יפליא לנדור נזיר כו'. אי' נזרים השם אין נזירה חלל פרישה להפריש עצמו מנחלות עוה"ז, ורליחי באבן עזרא יפליא לשון פלא כי רוב עולם נמשכין אחר תאוותיהם, וזה שלימוד התורה דרך להפריש עצמו מהבלי עוה"ז לשם שמים, ומזה נלמוד שאי אפשר לזכות לעבודת השם אם לא יתקן עצמו מעניני עוה"ז, ואף בעבודת השם יש הסתרות ומכשולים וזכר הפי' לימוד התורה שאין להשגיח ע"ז רק יוסף להתחמץ ולא לייאש אי"ע, וזה ענין וכי ינווח כו' ועונא ראש נזרו, וכתי' אחריו זקדש את ראשו ביום הבוא, חיפך יכול שוב להקדש והימים הראשונים יפלו אף שהי' לאדם ימים לא עובים ע"ז מנעימה התורה ופלו, ויכול שוב להתחזק, ונראה שהכח נשאר חללו, ואי' ברמב"ן ע"ז הפשט עטם החטאת כי עד עתה הי' קדוש ונבדל ועתה בכלות יונו נזרו ישוב להתערב בעניני עוה"ז לכן מביא חטאת, ואולי עטם החטאת על העבר, אבל בקבלו יוני נזירותו נעשה קדוש, ונשאר הקדושה חללו, כאשר הגיד ב"ק אאז"ל על ואחר ישחה הנזיר יין אף ששוחה יין נקרא ג"כ נזיר, וכתי' זאת תורה הנזיר, ענין תורה דאי' בגמ' על והפלא די' עחידה תורה שהשכחה מ"שאל ונחאי בני מעלייתא רק גם אז איש כי יפליא, והי' צניי דבקים בתורה, וזה הכפלאה איש כי יפליא, וזה תורה הנזיר, ואי' שם בגמ' רשב"י ח"ו ששכחה תורה מ"שאל כי ינאלו צניי איש כי יפליא, ואף בדורות השפלים, יקוים בהם מקיים בתורה מעוני יקיננו אח"כ מעושר וזה הכנה לנ"ת.

נשיא

בית

2

איש כו' כי יפליא לנדור נזיר כו'. אי' נזרים סייג לפרישות, הי' אפשר להגיע לתורה וליר"ש אם אינו מנסהיג מהבלי עוה"ז כדאי, וכן חלל מוחן תורה אי' בארבעה עבדי פרישה, לרנוז להם שאלך פרישה מקודם ועי"ז יוכלו לקבל התורה, דאי' בראחי יח"כ בראחי תורה חבלין וכן דרשו ואי חכנוה שכחתי ערנוה כיון שזכנוה ד"ת כו'. ועל זה נלך להתחכם מקודם מואיבי תחכמי, וזה ענין הפרישה לא להניח מקום ליח"כ לשלוט עליו, ולאכור חנויד מזה אף שכולך בדרך החורה היור אורב לו, וגם לא לפול אם רואה הסתרות וזה ענין פי' נזיר אף שנקרא קדוש ומתנהג בקדושה לפעמים וכי ינווח מת עליו כו' ועונא ראש נזרו, אבל לא ישגיח ע"ז רק וקדש את ראשו ביום הבוא, והימים הראשונים יפלו שיכול לחקן מעשיו, וכן אי' בגמ' חלל שנוען הלדיק שאכל אשם נזיר, ואותו הנזיר חנוך פחו עלי יצרי ובקש לטרדני מהעולם חנוריה עבודה שאגלחנו לשמים, אף שהי' אדם גדול בקש לטרדו יח"כ, וכתי' וקדשם היום ומחר, שהקדושה יחי' גם על מחר לאחר זמן אף צניי הגלות והכשכות מחעורר הקדושה מנמרה"ה קדושה ראשונה כו' וקדשה לעחיד לבוא, וזה ענין הנזיר שהקדושה נשארת חללו, אף אחר שעבר יוני נזירותו כאשר הגיד ב"ק אאז"ל על ואחר ישחה הנזיר יין, נזיר סייג דאי' הרוואה סועה כו' יזיר עצמו, ובזוה"י אם נחיר עצמו מקודם אז אינו רואה סועה כו'.